

Asia: VN/13190/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: pakkokeinolain muutostarpeet

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne yleisesti mietinnöstä

-

2. Lausuntonne pakkokeinolain 2 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

10 §: Pidättämisestä ilmoittaminen

Asianajajaliitto pitää esitettyä täsmennystä pidättämisestä tehtävästä kirjallisesta päätöksestä sekä siitä ilmoittamisesta perusteltuna ja kannattaa sitä.

12 a §:n 1 momentti: tutkinta-aresti

Mietinnössä on päädytty siihen, ettei tutkinta-arestia koskevaan sääntelyyn ehdoteta muutoksia. Ajatus on siinä mielessä perusteltu, että mietinnön mukaan yhtäkään tällaista ei ole vielä määrätty, eikä kokemusta siten myöskään tämän pakkokeinon käytöstä ole kertynyt. Toisaalta tämä herättää kysymyksen siitä, miksi tutkinta-aresteja ei kolmeen vuoteen ole määrätty.

Enimmäisrajan nosto (vähintään) kolmeen vuoteen olisi Asianajajaliiton käsityksen mukaan perusteltua. Asianajajaliitto ei myöskään näe tältä osin siten suurta systemaattista ongelmaa kuin mitä mietintövaiheessa ilmeisesti on nähty. Joko pakkokeinolain 2 luvun 12 §:n 1 momentin 1 kohtaa nostettaisiin kolmeen vuoteen tai jos ei nostettaisi, olisi tutkinta-aresti vaihtoehtona tuomitun määräämiseksi heti vangittavaksi tilanteissa, joissa rangaistus olisi (tasan) kahdesta kolmeen vuoteen. Tällöin lainkohta voisi kuulua:

Vangitsemisen ja vangittuna pitämisen sijasta tuomittu voidaan 12 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa määrätä tutkinta-arestiin

3. Lausuntonne pakkokeinolain 3 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

”PKL 3:8, vangitsemisasiassa esitettävä selvitys

Pakkokeinolain 3 luvun 8 § on Asianajajaliiton käsityksen mukaan edelleen puutteellinen, etenkin kun sitä verrataan ns. tiedonsaantidirektiivin (2012/13/EU) 7 artiklan 1 kohtaan. On valitettavaa, että työryhmä ei ole tältä osin päätenyt esittämään lainsäädäntömuutoksille.

Pakkokeinolain 3 luvun 8 §:n sanamuoto ei sinänsä ole este direktiivin 7 artiklan 1 kohdan mukaiselle lainsoveltamiselle. Este tulee esitutkintalain 4 luvun 15 §:n – etenkin sen 2–4 momentin tulkinnasta esitutkintaviranomaisten ja pakkokeinotuomioistuinten soveltamiskäytännöissä.

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään:

1. Jos henkilö pidätetään ja hän menettää vapautensa jossain rikosoikeudellisten menettelyjen vaiheessa, jäsenvaltioiden on varmistettava, että pidätetyn henkilön tai hänen avustajansa käyttöön annetaan toimivaltaisten viranomaisten hallussa olevat kyseiseen tapaukseen liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuuden riittauttamiseksi tehokkaasti kansallisen oikeuden mukaisesti.

Nyt mietinnön sivuilla 24–25 – kuten on tapahtunut jo aikanaan direktiivin implementointivaiheessa – selostetaan direktiiviä toisella tavalla kuin miten se on kirjoitettu. Mietinnössä todetaan, että lainsäädäntö täyttää direktiivin velvoitteet. Tätä näytetään perusteltavan sillä, että direktiivin 7 artiklan 4 kohdassa, sekä sen johdanto-osan 32 kohdassa, sallitaan poikkeus aineistoon tutustumisoikeudelle vastaavilla perusteilla kuin esitutkintalain 4 luvun 15 §:n 2–4 momentissa. Toisin sanoen mietinnössä väitetään, että esitutkintaviranomainen saisi olla luovuttamatta asiakirjoja epäillylle (tai tämän avustajalle), mikäli se voi vaarantaa tutkintaa, on välttämätöntä muiden edun turvaamiseksi ym.

Asianajajaliitto korostaa, että direktiivin 7 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraava poikkeus tiedonsaantioikeuteen:

4. Poiketen siitä, mitä 2 ja 3 kohdassa säädetään, ja edellyttäen, ettei se vaaranna oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, oikeus tutustua tiettyyn aineistoon voidaan evätä, jos [---]

Mitään poikkeusta 1 kohdan soveltamisalaan 7 artiklasta – sen paremmin kuin direktiivistä muutenkaan – ei ole säädetty. Tämä tarkoittaa, että direktiivin mukaan silloin, kun kysymys on vapaudenmenetyksestä – tässä siis käytännössä vangitsemisasiain käsittelystä – ei

esitutkintaviranomainen voi kieltäytyä luovuttamasta sellaista aineistoa puolustuksen käyttöön, johon se nojaa vangitsemisvaatimuksen perusteeksi.

Asianajajaliitto toteaa, että direktiivin implementointivaiheessa Helsingin hovioikeus kiinnitti asiaan huomiota (Helsingin hovioikeus oikeusministeriölle 7.3.2014 (80/7074/2014):

Edelleen Suomen Asianajajaliitto lausui asiasta lakivaliokunnalle 12.6.2014 seuraavaa:

Ehdotetun 4 luvun 15 §:n 3 momentin sanamuodosta voi myös muodostua virheellinen käsitys siitä, että henkilöllä, jota vaaditaan vangittavaksi, ei olisi oikeus saada tietoa vangitsemisvaatimuksen perusteena olevasta sellaisesta tiedosta, jonka antaminen on välttämätöntä erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi. Näin asia ei ole, koska direktiivissä ei säädetä poikkeusmahdollisuudesta tiedon antamiseen 7 artiklan 1 kohdassa (pidätyksen tai vapaudenmenetyksen riitauttaminen) tarkoitetuista asiakirjoista.

Direktiivin 7 artiklan 1 kohdan sisältämän velvollisuuden toteutuminen edellyttää nykyisestä järjestelmästä selvästi poikkeavaa järjestelmää, jossa niin tutkinnanjohtajalla, syyttäjällä kuin tuomioistuimella on velvollisuus huolehtia siitä, että vapautensa menettänyt tai hänen avustansa saa käyttönsä kaikki ne asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä vapaudenmenetyksen riitauttamiseen, ja siitä, että tämä tapahtuu riittävän ajoissa, jotta oikeutta riitauttaa vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan tehokkaasti käyttää, siis ennen vangitsemisasiain käsittelyä.

Helsingin hovioikeus on Finlex-ratkaisussa HelHO 2015:15 (lainvoimainen) todennut seuraavaa:

Esitutkintalain 4 luvun 15 § koskee sanamuotonsa perusteella kaikkia rikoksesta epäiltyjä henkilöitä. Siten esitutkintalain perusteella myös vapautensa menettäneen henkilön oikeutta saada tietoja esitutkinta-aineistosta voidaan rajoittaa. Direktiivin perusteella oikeutta tutustumisoikeuden rajoittamiseen ei kuitenkaan tällaisen henkilön kohdalla ole. Vapautensa menettäneellä on siten oikeus saada käyttöönsä asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä pidätyksen tai vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi tehokkaasti kansallisen oikeuden mukaisesti. Hovioikeus katsoo, että EU-oikeuden tulkintavaikutuksen perusteella direktiivin sanamuoto on otettava huomioon esitutkintalain mainittua säännöstä tulkittaessa. Säännöstä on tämän vuoksi perusteltua tulkita siten, että pykälän 4 momentin viittaus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin otetaan vapautensa menettäneen henkilön kohdalla erityisen painavana seikkana huomioon siten, ettei oikeutta esitutkinta-aineistoon tutustumiseen ole mahdollista direktiivissä tarkoitettujen välttämättömien asiakirjojen osalta rajoittaa. Siten asiassa on ratkaisevaa, mitä asiakirjoja on pidettävä välttämättöminä vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamiseksi.

Valitettavasti mietinnössä mainittu valituslupa VL 2021-20 ei johtanut korkeimman oikeuden kannanottoon tältä osin. Mainittu valituslupa johti korkeimman oikeuden ennakkopäätökseen KKO

2022:4, jossa muulla perusteella päädyttiin katsomaan, että vangitsemiselle ei ollut perusteita. Korkeimman oikeuden kanta on siten tältä osin edelleen auki, mutta direktiivin sanamuoto on selvä: se ei salli poikkeusta asiakirjojen luovuttamisvelvollisuuteen silloin, kun on kyse vapaudenmenetyksen laillisuuden riitauttamisesta. Helsingin hovioikeuden Finlex-ratkaisu HelHO:2020:15 – joka sittemmin johti mainittuun korkeimman oikeuden ennakkopäätökseen – ei anna aihetta arvioida asiaa toisin. Päinvastoin, siitä on saatavissa tulkinta-apua tässä esitetylle kannalle, olkoonkin, että ratkaisussa on arvioitu direktiivin 7 artiklan 4 kohdassa säädettyjä rajoitusperusteita, jotka eivät vangitsemisasiassa direktiivin mukaan tule sovellettavaksi.

Asianajajaliitto katsoo, että asian jatkovalmistelussa tähän asiaan tulee vielä kiinnittää erikseen huomiota. Kuten edellä on todettu, lainsäädäntömuutosta ei välttämättä tarvitse tehdä pakkokeinoin 3 luvun 8 §:ään, vaan esitutkintalain 4 luvun 15 §:ään, johon voitaisiin lisätä esimerkiksi 4 momenttiin uusi virke kuulumaan:

Asianosaisen oikeutta tiedonsaantiin ei voi rajoittaa 2 tai 3 momentissa mainituilla perusteilla silloin, kun kysymys on aineistosta, johon vedotaan perusteena hänen vangitsemiselleen.

PKL 3:18, määräajan pidentäminen vangitsemisasiassa

Mietinnössä esitetään lisättäväksi säännös siitä, että syytteen nostamiselle asetetun määräajan pidennystä koskeva asia voitaisiin ratkaista tuomioistuimen kansliassa ilman istuntokäsittelyä, mikäli tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi ja vangittu suostuu käsittelytapaa koskevaan pyyntöön. Asianajajaliitto suhtautuu ehdotukseen periaatteessa myönteisesti, mutta tietyllä varauksella.

Syytteen nostamiselle asetettavat määräajat ovat käytännössä poikkeuksetta kuukausia. On toki totta, että monesti jutun laajuus selviää vasta ensimmäisen vangitsemisen jälkeen. Toisaalta ei ole tavatonta sekään, että oikeastaan mitään uutta ei asiassa ensimmäisen vangitsemisen (tai ensimmäisen syytteen nostamisen määräajan pidentämisen) jälkeen ole ilmennyt, vaan istunnossa vain todetaan, että valitettavasti tutkintaa ei ole vielä saatu valmiiksi.

Asianajajaliiton huolena on se, että syytteen nostamisen määräajan pidentämispyyntöön käsittelyistä tulee entistä enemmän ns. läpihuutojuttuja. Monesti tilanne on se, että vangittuna oleva henkilö on joko ulkomaalainen tai muutoin sellainen henkilö, joka ei tunne suomalaista oikeusjärjestelmää. Sinänsä perusteltukin määräajan pidentäminen ilman istuntokäsittelyä – varsinkin useaan otteeseen – voi johtaa siihen, että ainoa kerta, kun epäillyn vangitsemista käsitellään tuomioistuimen istunnossa, on ensimmäinen vangitsemisistunto ja mahdollisesti puolen vuoden tai vuoden päästä pääkäsittely. Vaarana on se, että epäillyn kannalta prosessi ei tällöin näyttäydy oikeudenmukaisena.

Toki vastuuta pitää olla vangitun avustajallakin, mutta perusteluissa olisi vielä syytä korostaa tuomioistuimen varmistumista siitä, että käsittelytapa on aidosti soveliasta ja että päämiehen suostumus käsittelytavalle myös on olemassa. Mikäli syytteen nostamisen määräajan pidentämisiä koskevia ratkaisuja ei käännetä – kuten nykyisin ei tapahdu – joutuu avustaja ulkomaalaisen päämiehen kanssa varaamaan ylimääräistä aikaa tulkin kanssa sen selvittämiseksi, että nyt on jälleen määräaika pidennetty, eikä puolustukselle valitettavasti edelleenkaan luovuteta mitään esitutkinta-aineistoa. Tätä ei voida pitää tyydyttävänä.

PKL 3:15 ja 16, vangitsemisasian uudelleen käsittely

Asianajajaliitto kannattaa esitettyä täsmennystä siitä, että vangitun pyynnöstä hänen vangittuna pitämistään koskeva asiansa on vaadittaessa otettava kahden viikon välein käsiteltäväksi, mikäli kysymys on toisen samassa asiassa vastaajana olevan mielentilan tutkimisesta.

4. Lausuntonne pakkokeinolain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

PKL 4:1 yhteydenpidon rajoittaminen

Asianajajaliiton näkemyksen mukaan muutosehdotus pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n 1 momenttiin on hyvä ja kannatettava. Asianajajaliitto toteaa, että mainittu muutosehdotus viittaussäännöksineen oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 ja 5 momenttiin kattanee myös oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 30 §:n mukaiseen avustajaan, sillä edellytyksellä, että kyseinen henkilö täyttää OK 15:2.1 ja 5:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset. Tämä ei kuitenkaan ole täysin selvää, joten perusteluista tämä voisi jatkovalmistelussa vielä selvemmin ilmetä.

Pykälän 2 ja 3 momentin täsmennykset ovat sinänsä kannatettavia. Erityisen kannatettava on sen korostaminen, että laajan yhteydenpidonrajoituksen määräämisen edellytyksenä on erityisen painavien syiden olemassaolo. Toisaalta erityisen painavien syiden olemassaoloa ei voikaan liikaa korostaa, koska Asianajajaliiton tietojen mukaan yhteydenpidon rajoituksia määrätään edelleen myös lähiomaisiin hyvinkin rutiininomaisesti, mikä ei ole ollut lainsäätäjän tarkoitus.

5. Lausuntonne pakkokeinolain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

PKL 5:8–9, matkustuskiellon voimassaolo

Asianajajaliitto pitää 5 luvun muutosehdotuksia muutoin kannatettavina, mutta ei täysin ymmärrä ehdotusta siitä, että matkustuskiellon määräaika näytetään esitettävän poistettavaksi kokonaan. Asianajajaliitto näkee tässä tarpeettomia vaaroja eikä sen vuoksi tätä kannata.

Mietinnössä ei näytetä kiinnittäneen huomiota siihen, että matkustuskieltoon määrättyllä ei suinkaan aina ole avustajaa. Vaarana on, kuten esim. Helsingin kärjäoikeus on lausunut, että henkilö ikään kuin unohtuu matkustuskieltoon. Matkustuskielto on kuitenkin viranomaisen määräämä, vapauteen kohdistuva pakkokeino. Jos mitään määräaika tällaisen pakkokeinon voimassaololle ei olisi, olisi se ensinnäkin poikkeus kaikista muista pakkokeinoista. Toisaalta – kuten Pirkanmaan kärjäoikeus on lausunut – kannustin ripeään esitutinnan suorittamiseen poistuisi.

PKL 6:2 vakuustakavarikko

Asianajajaliitto kannattaa muutosta ja pitää hyvänä, että ennen vakuustakavarikkovaatimuksen tekemistä asiasta pitää ilmoittaa syyttäjälle, joka voi ottaa asian päätettäväkseen.

PKL 8 (tai 10) luku, salainen kotietsintä

Asianajajaliitto toteaa, että työryhmä on päättänyt, ettei jälkikäteen ilmoitettavaa kotietsintää eli käytännössä salaista kotietsintää käsitellä tässä yhteydessä vaan siirretään käsiteltäväksi esimerkiksi poliisilain uudistuksen yhteydessä. Asianajajaliitto kuitenkin selvyyden vuoksi korostaa, että se ei kannata salaista kotietsintää. Tällaista on esitetty useita kertoja aikaisemmin ja siihen liittyy erittäin suuria periaatteellisia ongelmia.

PKL 9:3 henkilötuntemerkkien ottaminen

Mietinnössä on viitattu Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen (AOA) kahteen ratkaisuun (Dnro 2296/2/15, 12.12.2016 ja EOAK/6374/2017, 23.3.2018), joissa AOA on tarkastellut matkapuhelimen sormenjälkilukituksen avaamista. Asianajajaliitto toteaa, että kummassakaan näistä ratkaisuista ei ole käsitelty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä (EU) 2016/343 eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä (ns. syyttömyysolettamadirektiivi). Mainitun direktiivin mahdollista merkitystä ei ole tarkasteltu myöskään mietinnössä.

Direktiivin johdanto-osassa todetaan seuraavaa (lihavointi tässä):

(24) Oikeus vaieta on tärkeä syyttömyysolettamaan liittyvä näkökohta ja sen olisi tuettava oikeutta olla todistamatta itseään vastaan.

(25) Oikeus olla todistamatta itseään vastaan on niin ikään tärkeä syyttömyysolettamaan liittyvä näkökohta. Kun epäiltyä tai syytettyä pyydetään antamaan lausunto tai vastaamaan kysymyksiin, häntä ei pitäisi pakottaa esittämään todisteita tai asiakirjoja eikä antamaan tietoja, jotka voisivat johtaa siihen, että hän joutuu todistamaan itseään vastaan.

(26) Oikeutta vaieta ja oikeutta olla todistamatta itseään vastaan olisi sovellettava kysymyksiin, jotka liittyvät rikokseen, josta asianomaista epäillään tai syytetään, eikä esimerkiksi kysymyksiin, jotka liittyvät epäillyn tai syytetyn henkilöllisyyteen.

(27) Oikeus vaieta ja oikeus olla todistamatta itseään vastaan merkitsevät, että toimivaltaiset viranomaiset eivät saisi pakottaa epäiltyä tai syytettyä antamaan tietoja vastoin tahtoaan. Sen määrittämiseksi, onko oikeutta vaieta tai oikeutta olla todistamatta itseään vastaan loukattu, olisi otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkinta Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesta oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

(28) Sitä, että epäilty tai syytetty käyttää oikeuttaan vaieta tai oikeutta olla todistamatta itseään vastaan, ei tulisi käyttää häntä vastaan eikä pitää itsessään todisteena siitä, että hän on tehnyt kyseessä olevan rikoksen. Tämä ei saisi vaikuttaa niiden kansallisten sääntöjen soveltamiseen, joiden mukaisesti tuomioistuin tai tuomari arvioi näyttöä, edellyttäen, että oikeutta puolustukseen kunnioitetaan.

(29) Se, että epäilty tai syytetty käyttää oikeuttaan olla todistamatta itseään vastaan, ei saisi estää toimivaltaisia viranomaisia hankkimasta todisteita, jotka voidaan laillisesti saada epäillyltä tai syytetyltä lainmukaisia pakkokeinoja käyttäen ja jotka ovat olemassa tämän tahdosta riippumatta, kuten kotietsintäluvan perusteella saatava aineisto tai aineisto, joka on lain nojalla säilytettävä ja esitettävä vaadittaessa, sekä puhallus-, veri- ja virtsanäytteet ja DNA-testauksissa käytettävät kehon kudokset.

Edelleen direktiivin 7 artiklassa säädetään:

Oikeus vaieta ja oikeus olla todistamatta itseään vastaan

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyllä tai syytetyllä on sen rikoksen osalta, josta häntä epäillään tai syytetään, oikeus vaieta.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyllä tai syytetyllä on oikeus olla todistamatta itseään vastaan.
3. Se, että epäilty tai syytetty käyttää oikeuttaan olla todistamatta itseään vastaan, ei estä toimivaltaisia viranomaisia keräämästä todisteita, jotka voidaan laillisesti saada lainmukaisia pakkokeinoja käyttäen ja jotka ovat olemassa epäillyn tai syytetyn tahdosta riippumatta.
4. Jäsenvaltiot voivat sallia, että niiden oikeusviranomaiset ottavat rangaistusta määrätessään huomioon epäiltyjen ja syytettyjen yhteistyöhalukkuuden.
5. Sitä, että epäilty tai syytetty käyttää oikeuttaan vaieta tai oikeuttaan olla todistamatta itseään vastaan, ei saa käyttää häntä vastaan eikä pitää todisteena siitä, että hän on tehnyt kyseessä olevan rikoksen.
6. Tämä artikla ei estä jäsenvaltioita päättämästä, että vähäisissä rikkomuksissa toimivaltainen viranomaisen käsittelee asiaa oikeudellisissa menettelyissä tai niiden joissakin vaiheissa kirjallisesti tai ilman epäillyn tai syytetyn kuulemistä, edellyttäen, että tällöin kunnioitetaan oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Jatkovalmistelussa tulisi varmistua siitä, että sormen painaminen väkisin telepäätelaitteeseen sen lukituksen avaamiseksi sormenjäljen avulla on yhdenmukainen edellä mainitun direktiivin kanssa.

10:5.3 telekuuntelulupaa koskevan sääntelyn muuttaminen teleosoite- tai telepäätelaittekohtaisuuden sijaan henkilösidonnaiseksi

Tältä osin ehdotetussa sääntelyn muutoksessa on vaaran paikka, vaikka Asianajajaliitto sinänsä ymmärtää käytännön näkökulmat.

Jo nyt on Asianajajaliiton tietoon tullut tapauksia, joissa tietyn numeron haltijan on väitetty olevan tuntematon, mutta tosiasiallisesti numero on kuulunut tietylle (muulle) yksilöidylle henkilölle. Tuomioistuinten mahdollisuus kontrolloida heille esitettyjä tietoja on – etenkin asioiden rutiiniluontoisuuden takia – vähäinen.

Apulaisoikeusasiamies Pajuojan ratkaisussa jo vuodelta 2009 (1716/2/09) tuntemattoman liittymänhaltijan ongelmaan on kiinnitetty huomiota. AOA totesi ensinnäkin, että hänelle ilmoitetut tilastotiedot niistä tapauksista, joissa telekuuntelusta ei ollut kohdehenkilölle ilmoitettu, eivät pitäneet paikkansa. Lisäksi AOA totesi mm.:

”Tarkastuksilla on tullut ilmi useita tapauksia, että poliisi on hakenut käräjäoikeudelta lupaa, että ilmoitusta pakkokeinolain 5a luvun mukaisen pakkokeinon käytöstä ei tarvitsisi tehdä sillä perusteella, että epäilty on tuntematon. Esimerkiksi telekuuntelua ja -valvontaa on kohdistettu tietyn teleliittymän tuntemattomaan rikoksesta epäiltyyn käyttäjään. Käräjäoikeus on tehnyt asiassa päätöksen, että ilmoitusta ei tarvitse tehdä.”

Asianajajaliitto toki toivoo, että asianlaita on parantunut, mutta asia herättää huolia. Nyt esitetyllä muutoksella annettaisiin esitutkintaviranomaiselle melko vapaat kädet kuunnella mitä tahansa liittymää, kun haltijan henkilöllisyyden linkittäminen telepäätelaitteeseen tapahtuu virkavastuulla. Toisaalta esim. ns. Aarnio-tutkinnassa tuli esiin poliisin suoranaisia väärinkäytöksiä siitä, miten liittymän haltijaa on selvitetty, eivätkä ne valitettavasti luottamusta herätä. Savon Sanomien uutisessa tästä teemasta todettiin seuraavaa:

”Aarnio-vyyhdin käräjäoikeuskäsittelyn aikana KRP:n tutkija kuitenkin myönsi, että asianajajan puheluja oli silti kuunneltu. Rikostutkija yritti perustella tilannetta sillä, että KRP varmisteli Leppiniemen tiedossa olleen puhelinliittymän olevan todella Leppiniemellä.” (Savon Sanomat 9.10.2017, <https://www.savonsanomat.fi/paikalliset/2992074>)

Asianajajaliitto on tietoinen siitä, että asianajaja Markku Fredman lausuu tästä muutosesityksestä omassa lausunnossaan. Asianajaja Fredman kiinnittää olennaisiin seikkoihin huomiota, kuten siihen, että teleoperaattoreille ei tarvitsisi eikä itse asiassa voi esittää tuomioistuimen päätöstä, mistä olisi luettavissa mitkä liittymät tai päätelaitteet on sallittua kytkeä poliisin kuunneltaviksi. Edelleen Fredman esittää, että lakiin olisi vähintäänkin kirjattava ne perusteet, joilla teleosoite tai päätelaite voidaan ilmoittaa kuunneltavaksi tietyn epäillyn oletettavasti käyttämänä ja ettei esitetyssä muodossa laista ilmenisi sitä, kuka esitutkintaviranomaisessa olisi toimivaltainen ilmoittamaan teleoperaattorille kuunteluun päätyvät osoitteet/päätelaitteet.

Asianajajaliitto yhtyy näihin huolenaiheisiin ja toteaa, että epäillyn oikeusturvan kannalta muutos vaikuttaa nyt esitetyssä muodossa liian laivalta.

10:9.4 televalvontaa koskevan sääntelyn muuttaminen teleosoite- tai telepäätelaittekohtaisuuden sijaan henkilösidon-naiseksi

Tältä osin Asianajajaliitto esittää samat huomiot kuin PKL 10:5.3:n kohdalla.

10:56 ylimääräisen tiedon käyttö

Nyt esitetyssä muodossa laajennettaisiin huomattavasti niitä rikosepäilyjä, joiden tutkinnassa ylimääräistä tietoa saataisiin käyttää. Mietinnöstä olisi toivonut voivan löytää jonkinlaista tilastotietoa siitä, minkälainen ongelma laajuudeltaan on se, että perusmuotoisten huumausaine- ja lahjusrikos- ym. rikosten tutkinnassa ei saa käyttää ylimääräistä tietoa.

Asianajajaliitto ei ole vakuuttunut siitä, että esitetyn kaltainen laajennus olisi välttämätöntä käytännössä sakoilla rangaistaviin tekoihin.

PKL 11 luku erinäiset säännökset

Asianajajaliitto toteaa, että on sinänsä erittäin hyvä, että laintasoisesti säädetään alle 15-vuotiaisiin kohdistettavista sallituista pakkokeinoista. Toisaalta muutos on laintasoisesti myös periaatteellisesti varsin merkittävä. Nykyisin voimassa olevassa pakkokeinolaissa on ainoastaan kolme säännöstä alle 15-vuotiaiden epäillyistä rikollisista teoista: tällaista henkilöä ei saa pidättää, vangita eikä määrätä matkustuskieltoon, muutoin rikollisesta teosta ei ole säädetty mitään.

Sikäli kun ylimääräisen tiedon käyttöalaa laajennetaan sallittavaksi esimerkiksi perusmuotoisen huumausai-nerikoksen tutkinnassa – varmaankin kohtuullisen yleinen alle 15-vuotiasta koskeva rikos- tai rikollisen teon epäily – on ainakin perusteluissa kiinnitettävä vielä erityistä huomiota yksityis- ja perhe-elämän suojaan.

6. Lausuntonne pakkokeinolain 6 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

7. Lausuntonne pakkokeinolain 7 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

8. Lausuntonne pakkokeinolain 8 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

9. Lausuntonne pakkokeinolain 9 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

10. Lausuntonne pakkokeinolain 10 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

11. Lausuntonne pakkokeinolain 11 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

12. Lausuntonne oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

13. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

14. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 13 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

15. Lausuntonne rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 19 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

16. Lausuntonne rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 ja 58 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

17. Lausuntonne tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta perusteluineen

-

18. Lausuntonne sellaisista mahdollisista pakkokeinoja koskevan lainsäädännön muutostarpeista, joita mietinnössä ei ehdoteta

-

Toivonen Milla
Suomen Asianajaliitto